

Юрій Мицик, Інна Тарасенко

НЕЗНАНИЙ ЛИСТ ВАЛЕР'ЯНА ПІДМОГИЛЬНОГО

Валер'ян Підмогильний (1901-1937) – видатний український письменник і перекладач, один із найяскравіших представників Розстріляного Відродження. Дивно, що за приблизно 10 років творчого життя він встиг зробити так багато. Він був заарештований НКВД 8 грудня 1934 р. і засланий на сумновідомі Соловки, а через три роки розстріляний в урочищі Сандормох у Карелії. Його ім'я було проскрибованим, а його твори малими порціями починають повертатися до читача тільки з другої половини 50-х років ХХ ст., а повноцінна їх публікація, дослідження творчої спадщини стала можливою в часи національного відродження кінця 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст. і особливо зі здобуттям державної незалежності України. Однак біографія письменника залишається багато чому не проясненою. Його документи й листи збереглися не повністю, містяться в різних архівосховищах України і Канади.

Так, у бібліотеці ім. Томаса Фішера в Торонто (Канада) (Tomas Fisher Rare Book Library) (ф. А. Любченка, Вох 1. – Папка 27) містяться листи письменника, які в основному вже опубліковані. Однак один лист лишився поза увагою дослідників. Його Підмогильний написав у 1932 р. ще одному видатному українському письменнику Аркадію Любченкові, ім'я якого теж було проскрибованим (він у роки війни втік на Захід і помер у 1944 р.). Важливий уже сам факт листування між собою двох видатних письменників, спробу Любченка допомогти колезі по перу. Лист цінний насамперед тим, що проливає світло на тяжке життя Підмогильного, який із сім'єю жив у чужій квартирі у Ворзелі під Києвом, був позбавлений елементарних умов для творчості, з 1930 р. займався тільки перекладами, щоб “забезпечити прожитковий мінімум для себе й своєї родини”.

Лист проливає трохи світла на біографію видатного українського письменника, і цим викликана необхідність його публікації.

У додатку наводимо лист до А. Любченка малознаного літератора М. Гаєвського. Нерозбірливі місця позначені таким знаком: (...)*.

“Ворзель ПЗЗ

Рубежівська 6

14.VIII. [19]32

Дорогий Аркадій Панасовичу!

Я одержав запрошення співробітничати в журналі “Радянський фронт”, до редакторів якого належите і Ви. Це запрошення мене дуже порадувало, бо дає мені підставу надіятись, що я знову зможу взяти участь у творенні радянської літератури, з якої я донедавна був майже що виключений.

Але я вже близько двох років не мав змоги нічого писати. Не маючи заробітку від письменницької роботи, я мусив цілком віддатися роботі перекладацькій та редакторській, яку я теж вважаю за дуже важливу, щоб забезпечити прожитковий мінімум для себе й своєї родини. Крім того, переїхавши до Харкова, я мусив оселитися, як Ви знаєте в одній маленькій квартирі у тов. Варавви, що погодився тимчасово дати мені притулок. Ви можете зрозуміти, що в таких обставинах, уже досить виснаження іншою напруженою працею, я не міг писати ще й щось своє, до речі без великої надії побачити його в друкованій формі, тим більш що в мене є хвиля – не можу писати випадково уривками, маючи коло себе такого активіста, як трьохлітній хлопець.

Всю свою надію я покладав на те, що в Житлобудкоопі “Пятирічка за чотири роки”, де я членом і який будеється, мені дадуть у першу чергу помешкання. Але всі мої заходи були безрезультатні – хоч на весні закінчили 120 помешкань, мені з них не дали жодного. Коли будуть далі мешкання – я не знаю і тепер уже зовсім не певен, чи взагалі мені припадає там що-небудь. Давав мені надію також новий Житлокооп “Слово”, що мав бути збудований, як казали на зиму цього року, але зразу мене до числа його членів навіть не прийняли (як “шкідливий елемент”), потім прийняли, але самий будинок лишається тим часом у проекті.

Разом з тим моє побутове становище ще далі гостро погіршилось. Я маю старих непрацездатних батьків, що жили досі в себе на селі, але торік їхню благеньку хату затопила і наполовину зруйнувала повідь. Лишати їх ще одну зиму в руїні, що ось-ось завалиться зовсім, я не міг і мусив забрати їх сюди, де живу з ними та з дитиною з весни, знову таки безупинно перекладаючи, а на зиму мушу покинути самих. До всього того я одержав днями від тов. Варавви листа, де він просить мене, з родинних обставин, звільнити на зиму кімнату, в якій я жив. Отже, я взагалі лишаюсь чимсь ніби безпритульним.

Всі свої прикрі обставини я виклав Вам, Аркадію Панасовичу, на те, щоб пояснити, що доброго настрою і умов для продуктивної праці я, на жаль, не маю зовсім, і щоб не поставили на карб якихось інших причин той факт, що я навряд чи зможу дати що-небудь до “Радянського Фронту” ближчим часом.

Щиро вітаю Вас В.Підмог[ильний]”

(Машинописний оригінал, особисто підписаний В. Підмогильним)

Додаток

“Шан[овний] Аркадій Опанасович!

Я до Вас з тим же. В Києві мені радили одіслати рукописи до в[идавницт]ва “Рад[янська] літер[атура]” на вул. 1-го Травня, а оце я в газеті прочитав об’яву на передплату “Повістів і романів”, що їх видає “Рад[янська] література” на Клочковській вул. Та я вже й не знаю, куди надсилати, боячись, щоб не пропав рукопис. Отже[,] я все ж таки вирішив потурбувати Вас і дуже прошу допомогти мені в цьому. Я надіслав сьогодні до Вас рукописи реком[ендованим] листом. Коли Ваша ласка і коли дозволить час, то може прочитаєте, а ні то вже може не відмовите передати до в[идавницт]ва “Радянська література” у сектор “Повісті й романи”. Я Вам цього ніколи не забуду. Про повість “До червоного берега” (...)” і досі нічого не чую.

Вас (?) шаную[чий](?) М. Гаєвський”.

(Автограф. Листа написано на поштової картці)